

Maanmittarin

tarina

Haastattelu: Pekka Lehtonen

Kuvat: Antero Aaltonen

Jokunen vuosi sitten näyttelijä Asko Sarkola kiersi teattereissa esittämässä vaikuttavaa yhden miehen näytelmää "Maanmittarin tarina". Se kertoi vietnamlaisesta venepakolaisesta, maanmittarista, jonka oli perheineen jätettävä kotimaansa kommunistihallinnon kuristuksessa. Kun pakolaisen dramaattisia elämänkäänteitä kuvannut näytelmä päättyi, ensi-iltayleisö istui hiljaa kuulemastaan järkyttäneenä. Etupenkistä nousi ylös pieni mies, kääntyi yleisöön päin ja sanoi: "Minä olin tuo maanmittari." Tuo maanmittari on Canh Tran Minh, joka työskentelee Maanmittauslaitoksen Ilmakuvapalveluissa.

"Suvaitsevuus ja toisenlaisten kulttuurien ymmärtäminen on tärkeää."

Canh Tran Minh syntyi 1945 – vuonna, jonka piti hänen mukaansa aloittaa maailmansodan jälkeen uusi sivu ihmiskunnan historiassa. Hän on kotoisin Vietnamin ranskankieliseltä alueelta ja valmistui diplomi-insinööriksi Saigonin Teknillisen Korkeakoulun maanmittausosastolta.

Canh toimi konttoripäällikkönä toimistossa, jossa laadittiin Ranskan ajalta perustuvien säännösten mukaan tiluksista karttoja ja tarkistettiin rajoja. Hän erikoistui kiinteistöjä koskeviin asioihin ja oli mm. maariitojen asiantuntijana oikeudessa. Vietnamin kiinteistöjärjestelmä muistutti Canhin mielestä hitusen Suomen järjestelmää. Tosin valtio omisti vesialueet ja vuoristoissa eli paimentolaiskansoja, jotka kaskesivat metsiä vaihtaen asuinpaikkaa. Paimentolaisilla ei ollut omistuskäsitystä, niinpä heille oli määritetty oma alueensa.

Kolmioverkko löytyi vain Saigonin läheltä.

Pakkotyötä ja aivopesua

Vietnamin vapautusrintama perustettiin v. 1960 ja sotaa käytiin pitkään kaukana vuorilla ja viidakoissa eikä se tuntunut kaupunkien elämässä.

Kun amerikkalaiset lähtivät v. 1973 Pariisin rauhansopimuksen nojalla, alkoi *Vietkongin* hirmuvalta. Ihmiset pakotettiin järjestelmään suostuttelemalla tai väkivalloin.

Hän kertoo, kuinka tuli ilmoitus, että ryhdyttäisiin opiskelemaan uutta järjestystä ja sitä varten piti kokoontua stadionille 10 päivän eväin ja vaattein varustettuna. Stadionilla panssarit ympäröivät "koulutettavat", joiden kerrottiin olevan kansanvihollisia ja "heidän oman turvallisuutensa vuoksi" joukko vietin

kuorma-autoilla viidakkoon keskitysleiriin. Siellä alkoi pakotyö ja aivopesu: ihmisistä piti tulla koi-

ran kaltaisia – ajattelematta tottelevia. Sellaiset "ylellisyystavarat", kuten silmälasit ja kengät kerättiin pois.

Canhilta kului leirissä kaksi vuotta. Hänen vaimollaan ja neljällä lapsellaan ei ollut tietoa, onko isä edes elossa. Perhe tuli toimeen myymällä arvoesineitä, irtaimistoa ja käyttämällä vanhoja säästöjä.

Uskollisuuden vala ja armahdus

Osoittautui kuitenkin, ettei uusilla valanpitäjillä ollut sotimisen ohella muita valmiuksia, joten siviilihallinnon pystyttämistä ei tullut mitään. Tehtäviin valittiin ensisijaisesti poliittisen luotettavuuden eikä ammattitaidon perusteella. Ei ollut lääkäreitä, ei hammaslääkäreitä eikä insinöörejä. Lääkäriksi saatettiin määrätä puolueen jäsen, joka ei ollut antanut ensimmäistäkään pistosta. Koh-ta tarvittiin entisiä virkamiehiä, jotta saataisiin kansa rauhoittumaan. Ensin oli allekirjoitettava uskollisuuden vala, siis sitouduttava palvelemaan hallitusta, jota sitten seuraisi armahdus.

Leirin jälkeen Canh pantiin koulutajaksi suunnittelemaan valtiolle plantaasia, jonne siirrettiin porvareiksi katsottuja perheitä, "kansanvihollisia", orjatyöhön. Plantaasin sato, ananasta ja riisiä, vietiin Neuvostoliittoon korvauksena sodanaikaisesta avusta.

Canhin perheen mitta täyttyi, kun 10-vuotias lahjakas tytär ei voinut saada koulussa stipendiä poliittisista syistä. Jokaisen perheen taustat tutkittiin ainakin kolme sukupolvea taaksepäin. Etelä-vietnamlaisia upseerikoulutuksen saaneita ja valtion virassa toimineita pidet-

tiin erityisen epäluotettavina. Kun lapsi ei saanut isänsä leimaamisen takia stipendiä, ei hänellä myöskään olisi asiaa yliopistoon.

Pakoon kalastajaveneellä

Todettiin, ettei Vietnamissa voitu elää ihmisarvoista elämää ja päätettiin paeta. Jaettiin lapset – isälle kaksi ja äidille kaksi. Päätettiin, että isä lähtisi ensin kahden pojan kanssa. Jotta äidille ei tulisi jälkeensä suuria vaikeuksia, päätettiin ottaa avioero. Ajateltiin, että jos enää

ei tavata, se on Jumalan tahto. Kun isä poikineen oli lähtenyt, tuli tusina miliisejä penkomaan kotia. Canh oli ollut koulutusyksikön johtava henkilö ja hänen vaitettiin varastaneen yksikölle kuuluneita laitteita. ”Itse olivat ne laitteet varastaneet”, sanoo Canh.

Vajaan 18 metrin mittaiseen vanhaan, huonokuntoiseen kalastaja-alukseen ahdettiin 400 pakolaista, lastiruumaan viერი viereen. Tarkoitus oli purjehtia Malesiaan, jonne kuviteltiin päästävän kolmessa päivässä. Malesialainen sotalaiva

olttiin varmoja, että kuolema tulee.

Aamun sarastaessa tavattiin kuitenkin malesialainen kalastajavene, joka hinasi heidät autiolle saarelle 1 500 dollarin korvauksesta. Saarella pakolaiset rikoivat veneensä, jottei heitä voisi enää hinata mihinkään. Rannalla pidettiin nuotiota, että heidät havaittaisiin.

Saarella kului 1,5 kuukautta. Syötiin kasveja, kuten bataattia ja kookospähkinöitä. Ei ollut vettä vaan sitä möivät paikalle tulleet kauppiat dollarin litrahinnalla.

Vihdoin paikallinen poliisi ilmoitti pakolaisista YK:n aluevaltuutetulle, joka saapui saarelle helikopterilla. Saatiin pakolaisen status ja YK:n rahoituksella päästiin *Cheratingin* pakolaisleiriin Malesiaan lähelle Singaporea.

Pakolaisena Suomeen

Leirillä oli 7 000 pakolaista piikkilangoon ympäröidyssä läävässä. Sieltä delegaatio valitsi Suomeen pakolaisia. Canh kahden poikansa kanssa oli näiden joukossa. He tulivat Suomeen vuonna 1979. Muu osa perhettä oli edelleen Vietnamissa.

Canh muistelee, kuinka Suomeen tultuaan hän ihmetteli, oliko ollenkaan reaali maailmassa, kun kukaan ei uskaltanut käsitellä kriittisesti kommunismia.

Canh sattui jollakin tavalla ilmakuvatoimistoon. Hän halusi päästä töihin kartoittajana ja päällikkö, **Heikki Raevara**, suostui tähän. Samaan aikaan oli Hanoissa suurlähettiläänä **Unto Korhonen** – aikaisemmin muuten MIL:n puheenjohtaja. Raevara kirjoitti Korhoselle pyytään apua Canhin perheen yhdistämisessä. Korhonen vauhditti paikallista byrokratiaa ja niinpä muu osa perheestä saapui Suomeen puolitoista vuotta myöhemmin.

Canh kertoo, että heillä olisi ollut oikeus myös USA:n viisumiin ja häneltä kysyttiin, miksi hän lähti siitä huolimatta Suomeen. ”Jos olisin mennyt USA:han ei perheen yhdistämisestä olisi tullut mitään – olihan Yhdysvallat aseinen vihollismaa.”

Ilmakuvatöihin

Canh muistelee, että alun pitäen hänellä oli tarkoitus täydentää opintoja Teknil-

Canh vakuuttaa, että palkkaa tärkeämpiä ovat hyödyllinen työ ja yhteiskuntakelpoisuus.

kuitenkin tapasi pakolaiset merellä ja heitä ryhdyttiin hinaamaan avomerelle, kansainvälisille vesille. Malesian hallitus ei halunnut pakolaisia ja se kiristi näin YK:lta rahaa.

Luulimme, että kuolema tulee...

”Etelän yö on uskomattoman pimeä, ei sellainen kuin täällä, missä pimeässäkin jotain voi nähdä”, muistelee Canh. Pakolaisia hinattiin avomerelle kovalla vauhdilla ja puinen venerähjä oli särkyä. Harkittiin köyden katkaisua. Tempun paljastuminen olisi merkinnyt rangaistusta sotilaslakien mukaan eli ampumista; avomerelle joutuminen taas johtaisi varmaan kuolemaan. Niinpä köysi katkaistiin eikä sotilasalus sitä havainnut vaan katosi mustaan yöhön. Kun veneen pumppu ja moottori eivät toimineet ja ympärillä oli tropiikin musta yö,

lisessä korkeakoulussa. Kieltä osaamattomalle yksinhuoltajaisille siinä oli liikaa käytännön vaikeuksia. Niinpä hän jatkoiakin työtä Ilmakuvatoimistossa.

Aluksi Canh teki stereokartoituskojeella oikaisumittauksia. Kuville mitattiin tukipisteitä, joiden avulla ilmakuvat saatiin oikeiksi ja määrittää niille oikea mittakaava jatkotyöskentelyn pohjaksi.

Viime vuosina hän on työskennellyt filmitulostusoperaattorina. Filmitulostimella tehdään mm. maastokarttojen paino-originaalit ja 1:5 000 -pohjakarttafilmit. Valokuvaboratoriossa hän myös vedostaa filmeistä ilmakuvakopioita.

Canh sanoo pitävänsä työstään. Usein on kysytty, eikö hän tunne katkeruutta, kun diplomi-insinööriä tekee kartoittajan töitä. Canh vakuuttaa, että palkkaa tärkeämpiä ovat hyödyllinen työ ja yhteiskuntakelpoisuus. ”Kun on löytänyt takaisin elämään, eivät asema ja titteli ole niin tärkeitä.”

Canh oli kolme vuotta virkavapaalla ja toimi sosiaali- ja terveystieteiden tarkastajana, pakolaistyöntekijöiden kouluttajana. Hänen tehtävänä oli mm. vastaanottokeskuksiin liittyvä koordinaatio sekä kuntien motivointi pakolaisten vastaanottamiseen.

Siirtolaiselle syntyy kaksoisidentiteetti

Suomi tuntui aluksi tietysti oudolta. Suomalaiset tuntuivat karhumaisen hitailta ja hiljaisilta sekä sulkeutuneilta. Canh sanoo Suomen olevan ulkomaalaiselle parempi maa kuin moni muu mutta silti hän kokee myös piilorasismia. ”Outojen ihmisten silmissä pilkahtavan epäluuloisuuden voi aistia: tervetuloa mutta pysy loitolla. Mutta kun suomalaisiin tutustuu paremmin, he ovat lämmintä sydämiä, vilpittömiä ja ystävällisiä. Työelämässä ei ole ollut vaikeuksia, kun koulutus on ollut hyvää.”

Vietnamilaisia on Suomessa kolmisen tuhatta. Canh kuuluu heidän keulahahmoinhinsa ja on ollut perustamassa vietnamilaisten yhdistystä ja toimittanut heidän lehteään useita vuosia. Vietnamilaiset ovat sijoittuneet suomalaisen yhteiskuntaan aika hyvin. Tätä ovat varmasti helpottaneet itäaasialainen ahkeruus ja joustavuus. Niin kuin suomalaisetkin, he ovat

olleet historiassaan vieraan vallan alla. Vietnamilaiset olivat 1 000 vuotta kiinalaisten ja 100 vuotta ranskalaisten heruudessa. ”Jotta kansa olisi voinut säilyä, sen oli taivuttava kuin heinä. Vietnamilainen kulttuuri on kehittynyt erittäin vaikeissa olosuhteissa. Tämä toi ihmisiin joustavuutta”, sanoo Canh. Vietnamilaisilla on buddhalaisuuteen, taolaisuuteen ja kungfutselaisuuteen kuuluva uskontoja. ”Nämä uskonnot ovat suvaitsevaisia, mikä myös helpottaa sopeutumista vieraisiin oloihin.”

Canhin mielestä Suomikin kansainvälistyy ripeästi. ”Aikaisemmin oli noin 10 000 ulkomaalaista, nykyään 70 000. Suvaitsevuus ja toisenlaisten kulttuurien ymmärtäminen on tärkeää”, hän sanoo. ”Kehitys on väistämätöntä ja olemme samassa veneessä.”

Canhin perhe on esimerkki yhteiskuntaamme menestyksekkäästi sopeutuneista pakolaisista. Lapset ovat käyneet suomalaisen koulun ja Canhin vaimo toimii vietnaminkielen opettajana. Näin perheelle on muodostunut kaksoisidentiteetti: vietnamilaista kulttuuria vaalitaan mutta samalla ollaan vahvasti mukana suomalaisessa yhteiskunnassa.

”Neljästä lapsesta on tullut menestyviä, kunnan kansalaisia”, sanoo Canh

ylpeänä. ”Yksi pojista opiskeli lääkäriksi ja on nyt WHO:n tehtävissä Manilassa. Kolme muuta lasta ovat diplomi-insinööriä.”

Jokunen vuosi sitten *Helsingin Sanomissa* kerrottiin vietnamilaisneitosesta, joka oli ylioppilaskirjoituksissa kirjoittanut seitsemän laudaturia. Hän oli **Anh Thu Tran Minh**, Canhin tytär, ja nykyisin yhdyskuntatekniikan diplomi-insinööri.

Canh sanoo olleensa nyt yli 20 vuotta maanmittauslaitoksessa ja tuntevansa kiitollisuutta siitä hyvästä työtoveruuden ilmapiiristä, mikä on auttanut sopeutumaan työhön ja uuteen kotimaahan. Hän sanoo viettäneensä rikkaan elämän ja hän aikookin kirjoittaa lähivuosiensa kohtalonsa käännteistä muistelmat.

Voisi kuvitella, että ne olisivat kiintoisaa ja hyödyllistä luettavaa laajemminkin. ■

”Kun on löytänyt takaisin elämään, eivät asema ja titteli merkitse paljoa.”

